

10.2. lecke: A kommunista kiáltvány – A kommunizmus

A kapitalizmus kritikája a történelem végső állapotába, a kommunizmusba való átmenetet készíti elő. Marxnak konkrét elképzelései voltak arról, hogyan kell ezt az átmenetet megvalósítani. Ennek lényeges elemei a proletárforradalom, a magántulajdon felszámolása és a kommunista társadalmi berendezkedés kialakítása.

A magántulajdon

A magántulajdon problémája fontos szerepet játszik a marxi gondolkodásban. Locke-nál például az állam egyik létoka a magántulajdon védelme volt. A magántulajdon kialakulását

Rousseau kritizálta, mint a társadalmi egyenlőtlenségek forrását, de nem utasította el. A politikai közösségben a birtok tulajdonná válik, és a magántulajdonhoz, illetve annak biztonságos megőrzéséhez való jog az egyik legfontosabb szabadságjognak számít.

Manchester látképe a 19. század közepén

Marx számára az egyenlőség nem a szabadságjogok egyenlőségét, hanem a **vagyoni egyenlőséget** jelenti. A tőkés és munkások között, mint láttuk, hatalmas vagyoni egyenlőtlenségek alakultak ki. **A munkásoknak lényegében nem volt magántulajdona.** A munkájával termelte meg a **tőkét**, ami a tőkés vagyont gazdagította.

A tőke az a tulajdon, amely a kizsákmányolásra épül, és amely a bértulajdonos kizsákmányolja. A tőke nem személyi, hanem társadalmi hatalom, mert a létrehozásához az egész társadalom szükséges. MEM 454. oldal.

A tőke megtermeléséhez szükségesek a gyárak, azaz a termelőeszközök, tovább a munkaerő, azaz a bértulajdonos. Tehát **a tőke létrehozásához társadalmi szervezethez szükséges.** Marx szerint igazságtalan helyzet, amikor a közösség által létrehozott haszon egy kisebbség vagyont gazdagítja, miközben a többség minden tulajdonból kizsákmányolt marad.

Ha a tőkét közösségi tulajdonná változtatjuk át, amely a társadalom

valamennyi tagjára, akkor csupán a társadalmi jellege változik meg a tulajdonnak. A tulajdon elveszíti osztályjellegét. MEM 454. oldal.

A tulajdon osztályjellegének elvesztése azt jelenti, hogy a magántulajdon megszűnik „magán-” lenni, és **közösségi tulajdonná** változik.

Minden tulajdonviszony állandó történelmi változásnak, átalakulásnak volt alávetve. (...) Ami a kommunizmust megkülönbözteti, az nem általában a tulajdon eltörlése, hanem a polgári magántulajdon eltörlése. (...) A kommunisták ebben az egyetlen kifejezésben foglalhatják össze elméletüket: a magántulajdon megszüntetése. 453

Az elidegenedés, a kizsákmányolás, a társadalmi különbségek, tehát az igazságtalanság megszüntetése a kapitalista gazdasági viszonyok megszüntetése által lehetséges. A proletariátus osztályharca révén megszünteti a magántulajdont, megszünteti a burzsoáziát és felszámolja az osztályharcot. Így jön létre a **kommunizmus**.

Ha a proletariátus a burzsoázia elleni harcában szükségszerűen osztállyá egyesül, forradalom útján uralkodó osztállyá teszi magát, és mint uralkodó osztály a régi termelési viszonyokat erőszakkal megszünteti, akkor e termelési viszonyokkal együtt megszünteti az osztályellentétnek, egyáltalában az osztályoknak a létfeltételeit, és ezzel saját magának mint osztálynak az uralmát is. MEM 460. oldal.

A proletárforradalom és proletárdiktatúra

A burzsoázia saját hatalmát a polgári forradalmak során szerezte meg. A burzsoázia hatalmának megdöntése is csak forradalom árán lehetséges Marx szerint. Ez lesz a proletárforradalom.

A proletárok csak úgy hódíthatják meg a társadalmi termelőerőket, hogy megszüntetik a maguk eddigi elsajátítási módját, és ezzel az egész eddigi elsajátítási módot. A proletároknak nincs semmi sajátjuk, amit biztosítani kellene, nekik le kell rombolniuk minden eddigi magánbiztonságot és magánbiztosítékot (...). Nyílt forradalomban tör ki, és a proletariátus a burzsoázia erőszakos megdöntése útján megalapítja uralmát. 451

Az osztályharc fokozására van szükség a proletariátus egyesítése révén. **A proletariátus mozgalmának a kommunisták vezetésével nemzetközivé kell válnia**, és végül minden országban ki kell robbantani a forradalmat.

A proletárforradalmat a **proletárdiktatúra** időszaka követi. Ebben az időszakban a **magántulajdon kisajátítása és a tőke államosítása** zajlik diktatórikus eszközökkel.

A forradalom első lépése a proletariátus uralkodó osztállyá emelése, a demokrácia kivívása. A proletariátus arra használja

majd fel politikai hatalmát, hogy a burzsoáziától fokról fokra elragadjon minden tőkét, hogy az állam, azaz az uralkodó osztályt szervezett proletariátus kezében koncentrálja minden termelési szerszámot, és a lehető leggyorsabban növelje a termelőerők tömegét. (...) Ez eleinte a tulajdonjogba és a polgári termelési viszonyokba való zsarnoki beavatkozás útján történhet. MEM 459. oldal.

A kommunizmus

A proletárdiktatúra csak átmeneti állapot. A végső cél a kommunizmus létrehozása, ahol nincsen magántulajdon, teljes vagyoni egyenlőség uralkodik, minden közös, teljes egyenlőség és általános igazságosság érvényesül.

Amikor majd a fejlődés folyamán az osztálykülönbségek eltűntek, és minden termelés a társult egyének kezében összpontosult, akkor a közhatalom elveszti politikai jellegét. A politikai hatalom, voltaképpen értelmében valamely osztálynak egy más osztály elnyomására szolgáló szervezett hatalma. MEM 460. oldal.

A kommunizmusban **nincsen politikai hatalom**, mert nincsen szükség központi hatalomra az elnyomás érdekében. Ez tehát a marxi politikai filozófiában egy ideális végállapot, ahonnan a történelem már nem fejlődik tovább.

A régi polgári társadalom s a vele járó osztályok és osztályellentétek helyébe olyan társulás lép, amelyben minden egyes ember szabad fejlődése az összesség szabad fejlődésének a feltétele. MEM 460. oldal.

A kommunizmus Marx szerint a valódi igazságosság, egyenlőség és szabadság állapota.

Összefoglalás

A kapitalista gazdasági berendezkedés kritikája a gyakorlati lépések előkészítését szolgálják a rendszer megdöntése érdekében. A kapitalizmus a magántulajdon eltörlése révén dönthető meg. Ez proletárforradalom útján lehetséges, amikor megfosztják a burzsoáziát a magántulajdonától, és minden tulajdont állami kézbe vesznek. Így alakul ki a kommunizmus, amelyben minden közös és nincsen magántulajdon. A kommunizmus a politikai hatalom megszüntetését, az osztályharc lezárását és a történelem végét jelenti.

Kérdések:

Miért kritizálja Marx a magántulajdont?

Mi a proletárforradalom lényege?

Miért van szükség proletárdiktatúrára?

Mi jellemzi a kommunizmust?